

A ZÜRICHI ZENTRALBIBLIOTHEK HUNGARIKA-GYŰJTEMÉNYE

LUIF MIKLÓS

A zürichi Zentralbibliothek a város, a kanton (megye) és az egyetem könyvtára is egyben. A zürichi egyetem intézeti könyvtárai a központi könyvtártól függetlenül működnek, de a könyvvásárlás és például a számítógépesítés terén együttműködés van. A Zentralbibliothek a szintén Zürichben székelő műegyetemi könyvtár után, a base-li egyetemi könyvtárral együtt a második legnagyobb könyvtár Svájcban. Összállománya kb. 2,5 millió kötet, 150 munkatárssal dolgozik, és az évi kölcsönzések száma 350.000 kötet. A könyvtár fő feladata, hogy a helyi (Zürich kanton és a város) publikációit gyűjtse, valamint az egyetem, Zürich város és kanton olvasóinak tudományos igényeit kielégítse.

A magyar könyvgyűjtemény (röviden a hungarika-gyűjtemény) mintegy 4.500 kötetből és 50 folyóiratból áll a zürichi központi könyvtárban. Régebben nagyjából csak német fordításban megjelent magyar regényeket és költeményeket vettek meg, mint *Petőfi* verseit, vagy *Jókai* regényeit a múlt századból. A század elejétől azonban találunk értékes sorozatokat is, mint a 31 kötetes "Régi Magyar Könyvtár" *Heinrich Gusztáv*, vagy a "Magyar népköltési gyűjtemény" *Vargha Gyula* szerkesztésében. Később különösen a magyar nyelv, mint a kevés európai analitikus nyelvek egyike, mindig érdekes volt az itteni nyelvészek számára.

A nemzetközi tudományos művek cseréje is a 19. századba nyúlik vissza. A magyar könyvek vásárlása 1956 óta, a magyarok akkori "tömeges" megérkezése óta mindinkább felélénkült, intenzíven azonban csak 1972 óta gyarapszik a hungarika-gyűjtemény, amihez egy lényeges adomány is hozzájárult. 1974. március 5-én a következő sajtótájékoztatót adta ki a Zentralbibliothek: "Magyar könyvek adományozása: A Zentralbibliothek Zürich kapott 600 kötet magyar könyvet, melyek az M/S Santis nevű hajón, a zürichi Bürkli téren, 1973. decemberében voltak kiállítva. A következő szakterületeket foglalja magában az adomány: magyar szépirodalom, finnugor irodalom- és nyelvtudomány, magyarországi ismeretek, természettudományok, magyarra fordított, idegen nyelvű irodalom, többek között svájci íróktól. A technikai irodalmat a zürichi műegyetem könyvtára vette át. A kiállítást a svájci könyvkereskedők és könyvkiadók, a Pro Helvetia, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésével együttműködve rendezték. Az adomány alátámasztja a Zentralbibliothek törekvéseit a magyar nyelvű irodalom beszerzése terén, és ezzel az állományt több, mint ezer kötetre emeli."

Azóta évente három-négyszáz magyar nyelvű kötetet, vagy magyarból a világnyelvekre fordított kötetet vásárol a Zentralbibliothek. A gyűjtési terület súlypontja a Magyarországon megjelent szépirodalom, és a magyar, valamint a finnugor nyelv-

szet. Nagy súlyt fektetünk a Nyugaton megjelent magyar nyelvű publikációkra is. Amennyiben hozzájutunk, igyekszünk a romániai, a csehszlovákiai és a jugoszláviai, valamint a Szovjetunióban megjelent magyar irodalmat is beszerezni.

Külön érdekesség könyvtárunkban, hogy a hungarika-gyűjtemény mellett egy kb. 3.500 kötetes "Fennica-könyvtár" is működik benne. Az évi gyarapodás ebben a könyvtárban is 250–300 cím.

A hungarika-anyag nem egy zárt gyűjtemény a könyvtáron belül, de 1974, tehát a kiállítás anyagának feldolgozása óta egy külön katalógus áll a használók rendelkezésére, ahol az író vagy cím alapján lehet keresni. (Mivel a címszót még mindig a régi, porosz szabályokhoz hasonló módon határozzák meg, a címeket az első alanyesetben lévő főnévnel kell keresni.)

Mivel azonban a könyvtár 1974 óta a könyvek nagyobb részét számítógép segítségével rendeli meg, módunkban áll kb. 1.700 finnugor mű adatait számítógéppel ki nyomtatni mind papírra, mind mikrokártyára, így ebben is lehet keresni. (Ezeket az adatokat már az újabb nemzetközi katalogizálás szabályai szerint tápláltuk a gépbe.)

Arról, hogy kik és milyen mennyiségben használják a hungarika-gyűjteményt, pontos adatokkal nem tudok szolgálni, mert erről nincsen statisztikánk. A számos személyes érdeklődés és a könyvtárhasználó javaslatok az új címek megvételére azonban arra enged következtetni, hogy Zürichben sokan olvasnak magyarul is, sőt a könyvtárközi kölcsönzésen keresztül is jónéhány könyvet szolgáltatunk.

A zürichi egyetemen, mint az köztudott, nincsen magyar szak, de nyelv- és irodalomkurzusok vannak. A magyar lakosság száma Zürichben és környékén számottevő. A könyvtárbeutatók alkalmával tájékoztatjuk a látogatókat a magyar állományról, 1981-ben pedig kéthetes kiállítást is rendeztünk a hungarika-gyűjtemény anyagából.

Svájci viszonylatban bizonyosan az egyik legaktívabb könyvtár vagyunk a magyar könyvek beszerzése terén. Amíg azonban, mint azt hallani fogjuk Gosztanyi Péter kollégánktól, például a Kelet-európai Könyvtár inkább történelmi és politikai irodalmat gyűjt, addig mi a szépirodalmat, a filológiát és az országismeretet helyezük előtérbe, s ezzel inkább kiegészítjük egymás tevékenységét, mintsem hogy versenyeznénk egymással.

A másik könyvtár, amelyiknek az anyagát szintén inkább kiegészítjük, a berni Magyar Könyvtár. Ez a könyvtár egy régebben nagyon aktív svájci-magyar társaságnak a könyvgyűjteménye. A könyvtárat a 2. világháború előtt alapította egy Karl Irlet nevű berni pap. Először csak a társaság tagjai használhatták a könyvtárat, később, a háború után mindenki számára megnyitotta kapuit. A kb. tízezer kötetes könyvtár anyaga politikai, történelmi és vallástudományi könyvekből áll. Érdekessége még ennek a könyvtárnak, hogy ugyan a Svájci Nemzeti Könyvtárban, Bernben van letétben, hivatalos támogatást nem kapott, és ma sem kap: a Svájci Magyar Könyvtár barátainak egyesülete támogatásából él, de mondhatnánk inkább, hogy élt, mert ma inkább tetszhalotti állapotban van. Hogy a Svájci Nemzeti Könyvtár meddig lesz képes vagy hajlandó – ők is helyszűkével küszködnek – még helyet biztosítani neki, az még a jövő titka. Más svájci könyvtárban nem tudok nagyobb magyar könyvgyűjteményről, ami nem zárja ki, hogy más könyvtárak is vásárolnak vagy kapnak magyar könyveket, ha csak szórványosan is.

Még egy szót talán a magyar könyvek beszerzésének körülményeiről. Sűrűn előfordul, hogy a Magyarországról megrendelt könyvek már nem szállíthatók, mert híruk későn jut el hozzánk, vagy más okból későn rendeltük meg. A mi könyvtárunk egy zürichi (magyar) könyvkereskedőn keresztül rendeli meg a könyveket, ami néha, ha nem is sok, de mégis több időt vesz igénybe a Kultúránál való direkt megrendelésnél. A Csehszlovákiában, Jugoszláviában és Romániában megjelent magyar irodalom híre pedig csak körülményesen jut el hozzánk, az utóbbi ország szállító rendszere pedig majdnem lehetetlenné teszi az onnan való könyvvásárlást. A Nyugaton megjelent publikációk híre is csak körülményesen ér el bennünket, megfelelő bibliográfiai vagy könyvterjesztő szolgálat híján. Hosszan lehetne minderről beszélni még. Itt most csak annak reményét akarom kifejezni, hogy egy kölcsönös tapasztalatsere eredményesebbé teheti gyűjtőtevékenységünket.